

POSTANOWIENIE

Dnia 23 sierpnia 2012 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Barbara Myszka (przewodniczący)

SSN Teresa Bielska-Sobkowicz

SSA Andrzej Niedużak (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa M. K.

przeciwko PGE Górnictwo i Energetyka Konwencjonalna -
Spółce Akcyjnej w B.

z udziałem interwenienta ubocznego po stronie pozwanej:

Skarbu Państwa - Ministra Skarbu Państwa

o stwierdzenie nieważności uchwały ewentualnie o uchylenie uchwały,
po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 23 sierpnia 2012 r.,
skargi kasacyjnej strony pozwanej
oraz skargi kasacyjnej interwenienta ubocznego
od wyroku Sądu Apelacyjnego
z dnia 22 czerwca 2011 r.,

**odrzuca obie skargi kasacyjne i zasądza od strony pozwanej
oraz od interwenienta ubocznego na rzecz powódki kwoty po
450 (czterysta pięćdziesiąt) zł. tytułem zwrotu kosztów
postępowania kasacyjnego.**

Uzasadnienie

M. K. domagała się stwierdzenia nieważności uchwały nr 3 Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia Akcjonariuszy PGE Zespołu Elektrowni S.A. z siedzibą w N. podjętej dnia 21 czerwca 2010 r., w części dotyczącej ustalenia dnia dywidendy na 17 sierpnia 2010 r. Na wypadek nieuwzględnienia przez sąd tego żądania, powódka domagała się uchylenia podważanej uchwały. Jako wartość przedmiotu sporu powódka wskazywała kwotę 7.729 zł.

Strona pozwana domagała się oddalenia powództwa. Wartość przedmiotu sporu wskazana w pozwie nie była kwestionowana przez stronę pozwaną, ani nie była przedmiotem sprawdzenia przez Sąd pierwszej instancji.

Sąd Okręgowy wyrokiem z dnia 10 lutego 2011 r. oddalił powództwo w zakresie żądanego stwierdzenia nieważności uchwały, natomiast uwzględnił żądanie (ewentualne) jej uchylenia w zakresie ustalenia dnia dywidendy na dzień 17 sierpnia 2010 r.

Apelacje od powyższego wyroku wniosły obie strony. Powódka domagała się jego zmiany przez uwzględnienie żądania stwierdzenia nieważności zaskarżonej uchwały, strona pozwana żądała zmiany wyroku przez oddalenie powództwa, ewentualnie jego uchylenia i przekazania sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania. W toku postępowania drugoinstancyjnego interwencję uboczną po stronie pozwanej złożył Skarb Państwa - Minister Skarbu Państwa, popierając w całości apelację strony pozwanej i wnosząc o oddalenie apelacji powódki.

Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 22 czerwca 2011 r. zmienił zaskarżony wyrok w punktach I i II w ten sposób, że stwierdził nieważność uchwały nr 3 Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia Akcjonariuszy Spółki PGE Zespół Elektrowni Spółka Akcyjna z siedzibą w N., w zakresie § 1 ust. 2 tej uchwały w części dotyczącej ustalenia dnia dywidendy, uchylił rozstrzygnięcie zawarte w punkcie II zmienianego wyroku oraz oddalił apelację pozwanej. Orzekł o kosztach postępowania apelacyjnego.

Skargi kasacyjne wnieśli: strona pozwana - PGE Górnictwo i Energetyka Konwencjonalna S.A. z siedzibą w B. jako następca prawny PGE Zespołu Elektrowni S.A. oraz interwenient uboczny Skarb Państwa - Minister Skarbu Państwa. Jako wartość przedmiotu zaskarżenia skarżący wskazywali odpowiednio kwotę 165.354.627 zł i kwotę 8.423.761 zł. Strona pozwana podnosiła, że spór dotyczy dywidendy o wartości 165.354.627 zł i tyle dla tej strony wynosi wartość przedmiotu zaskarżenia. W pierwszej kolejności skarżąca Spółka prezentowała pogląd, że sprawa nie ma charakteru sporu o prawa majątkowe. Dopiero w wypadku uwzględnienia powództwa o prawa niemajątkowe mogą powstać dla stron roszczenia o charakterze majątkowym. Dla ich dochodzenia niezbędne jest jednak wytoczenie odrębnego procesu. W związku z powyższym skarga kasacyjna w sprawie przysługuje niezależnie od wartości przedmiotu zaskarżenia, której wskazanie nie jest w konsekwencji obligatoryjne. Interwenient uboczny wartość przedmiotu zaskarżenia mierzył wartością prawa, jakie w odniesieniu do Skarbu Państwa powoduje unieważnienie uchwały.

Powódka domagała się odrzucenia obu skarg kasacyjnych i zasądzenia na jej rzecz kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W przeszłości w judykaturze Sądu Najwyższego dostrzegalne były rozbieżne stanowiska, odnośnie do dopuszczalności skargi kasacyjnej w sprawach szeroko rozumianego zaskarżenia uchwał organów osób prawnych. Według jednego, dopuszczalność skargi kasacyjnej w sprawie o uchylenie, stwierdzenia nieważności bądź ustalenie nieistnienia uchwały organu spółdzielni zależy od zindywidualizowanej oceny przedmiotu danej uchwały. Jeżeli dotyczy ona kwestii majątkowych sprawa toczy się o prawa majątkowe, a dopuszczalność skargi kasacyjnej zależy od wartości przedmiotu zaskarżenia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 24 października 2008 r., V CSK 201/08 niepubl.). Zgodnie z poglądem przeciwnym, sprawy o uchylenie, ustalenie nieistnienia lub stwierdzenie nieważności uchwał organów spółdzielni są zawsze sprawami o prawa niemajątkowe i ewentualnie łącznie z nimi dochodzone roszczenia majątkowe. Rozstrzygając sformułowane na tle wskazanych rozbieżności zagadnienie prawne,

Sąd Najwyższy w uchwale siedmiu sędziów z dnia 10 maja 2011 r. (III CZP 126/10, OSNC 2011/11/117) wyjaśnił, że sprawa o uchylenie, ustalenie nieistnienia oraz o stwierdzenie nieważności uchwały organów spółdzielni jest sprawą o prawa niemajątkowe, w której skarga kasacyjna jest dopuszczalna, jeżeli przedmiotem zaskarżonej uchwały są prawa lub obowiązki o charakterze niemajątkowym. Uchwale tej Sąd Najwyższy nadał moc zasady prawnej. W jej uzasadnieniu podkreślono szersze niż kwestia dopuszczalności skargi kasacyjnej znaczenie rozważanych problemów. Zwrócono uwagę, że podział na prawa (roszczenia) majątkowe i niemajątkowe należy do prawa materialnego. Kryterium wyróżnienia kategorii praw majątkowych i niemajątkowych jest interes, jaki prawa te realizują. W sprawach zmierzających do zaskarżenia uchwały organu osoby prawnej lub jednostki organizacyjnej, żądanie powoda jest formalnie skierowane przeciwko uchwale co powoduje, że ocena charakteru takiej sprawy jako majątkowej lub niemajątkowej może opierać się na ocenie majątkowego lub niemajątkowego charakteru samego uprawnienia do zaskarżenia uchwały w nawiązaniu do charakteru stosunku prawnego, z którego to uprawnienie wynika lub też może odwoływać się do przedmiotu zaskarżonej uchwały, tj. do tego, czy dotyczy on praw albo obowiązków o charakterze majątkowym, czy też o charakterze niemajątkowym. Uprawnienie do zaskarżenia uchwały organu osoby prawnej lub jednostki organizacyjnej, jest jedynie instrumentem prawnym mającym służyć ochronie praw członka tej organizacji. Korzystanie z tego uprawnienia nie jest celem samym w sobie lecz zmierza do ochrony określonych interesów - sytuacji prawnej lub konkretnych praw danego członka organizacji. Z tego względu właściwym punktem odniesienia dla oceny charakteru sprawy, w której powód korzysta z takiego uprawnienia, jest przedmiot uchwały, pozwalający na określenie, jakie prawa i interesy - o charakterze majątkowym lub niemajątkowym - podlegają ochronie prawnej w danym postępowaniu. Znaczenie przytoczonych wywodów Sądu Najwyższego nie ogranicza się do uchwał organów spółdzielni lecz zachowuje pełną aktualność w sprawach o uchylenie uchwał członków wspólnot mieszkaniowych (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 18 maja 2011 r., III CZ 24/11 - niepubl.), a także do zaskarżania uchwał organów spółek kapitałowych (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 czerwca 2010 r., III CSK

290/09, OSNC-ZD 2011/1/10). W rozpoznawanej sprawie, powódka zwalczając uchwałę organu spółki kapitałowej, dąży do realizacji interesu ekonomicznego wyrażającego się kwotą odpowiadającą wielkości dywidendy, jaka przypadłaby powódce za rok obrotowy 2009.

Obowiązek wskazania w pozwie wartości przedmiotu sporu wynika z art. 19 § 2 k.p.c. Jego znaczenie wykracza poza kategorie ekonomiczne i matematyczne. Wartość przedmiotu sporu jako instytucja prawa procesowego spełnia kilka doniosłych funkcji publicznoprawnych: decyduje o właściwości rzeczowej sądu (art. 17 pkt 4 k.p.c.), w szeregu spraw wyznacza wysokość opłat sądowych (art. 13 u.k.s.c.), wpływa na wysokość wynagrodzenia zawodowych pełnomocników (rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. Nr 163, poz. 1348 ze zm.)), decyduje o dopuszczalności skargi kasacyjnej (art. 398 §1 k.p.c.). Przepis art. 25 § 1 k.p.c. nakłada na sąd pierwszej instancji obowiązek sprawdzenia wartości przedmiotu sporu, obejmujący skontrolowanie przytoczonych okoliczności faktycznych stanowiących podstawę określenia tej wartości, jak i prawidłowości zastosowanego sposobu jej obliczenia. To uprawnienie (obowiązek) sądu wygasa z chwilą doręczenia pozwu pozwanemu (art. 25 § 2 k.p.c.). Równocześnie dla pozwanego otwiera się termin do zgłaszania zarzutów zmierzających do weryfikacji wskazanej w pozwie wartości przedmiotu sporu. Swoje zarzuty pozwany może zgłosić przed wdaniem się w spór co do istoty sprawy. Ustalenie wartości przedmiotu sporu następuje tylko raz. W toku dalszego postępowania jedynie zmiana powództwa (por. art. 193 k.p.c.) może spowodować konieczność nowego jej określenia (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 29 kwietnia 2010 r., IV CSK 474/09, z dnia 24 lipca 2008 r., IV CZ 54/08 z dnia 17 grudnia 2003 r., IV CZ 153/03 - niepubl.).

W judykaturze Sądu Najwyższego jednolicie przyjmuje się, że wartość przedmiotu zaskarżenia rozstrzygająca o dopuszczalności skargi kasacyjnej w sprawach o prawa majątkowe - co do zasady - nie może być wyższa od wartości przedmiotu sporu. Reguła ta była wyrażana w dawnym orzecznictwie (por. orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 29 sierpnia 1934 r., II C 1223/34,

Zb. Urz. 1935, nr 1, poz. 47) i jest obecna w najnowszych judykatach (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 września 2010 r., III CZ 35/10 - niepubl.). Tylko wyjątkowo, w razie zmiany powództwa w warunkach przewidzianych w art. 193 k.p.c., albo gdy powód w ramach uprawnień wynikających z art. 383 k.p.c. rozszerzył żądanie pozwu, wartość przedmiotu zaskarżenia kasacyjnego może przekraczać wartość przedmiotu sporu wskazaną w pozwie albo wartość przedmiotu zaskarżenia apelacją (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 1 grudnia 1997 r., I CZ 169/97, OSNC 1998/6/97, z dnia 14 maja 2011 r., II CSK 561/09 - niepubl.). Wskazanie przez pozwanego wartości przedmiotu zaskarżenia kasacyjnego bez poszanowania zaprezentowanych wyżej zasad jest niedopuszczalne i prowadzi do odrzucenia skargi kasacyjnej.

Mając to na uwadze, na podstawie art. 398⁶ § 3 k.p.c., Sąd Najwyższy skargi kasacyjne strony pozwanej i interwenienta ubocznego odrzucił.

O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono uwzględniając zasadę odpowiedzialności za wynik sprawy - art. 98 § 1 k.p.c., zaś co do wysokości zasądzonych kosztów postępowania kasacyjnego - § 13 ust. 4 pkt 2 w związku z § 11 pkt 21 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz. U. Nr 163, poz. 1348 ze zm.).